

Συνέντευξη με την ηθοποιό Ελεάνα Γεωργούλη με αφορμή την παράσταση “Σωφρονιστική αποικία” του Φ. Κάφκα

Μαρώ Τριανταφύλλου

07/06/2014

Πρώτη εμφάνιση στο Φεστιβάλ Αθήνας της γνώριμης στους αναγνώστες του Θεατή θεατρικής ομάδας «Σημείο μηδέν». Με το έργο που τους πρωτογνωρίσαμε, τη «Σωφρονιστική αποικία» του Φραντς Κάφκα σε μια νέα εκδοχή από τον Σάββα Στρούμπο και με ανανεωμένη την ομάδα των συντελεστών. Στη «Σωφρονιστική αποικία» ο Κάφκα περιγράφει τη συνθλιπτική σχέση του ανθρώπου με την έννοια του νόμου, περιγράφοντας μια ολοκληρωτική κοινωνία που χρησιμοποιεί το σώμα του ανθρώπου ως τόπο εγγραφής της τιμωρίας. Η Ελεάνα Γεωργούλη, ηθοποιός και ιδρυτικό μέλος της ομάδας, μιλά για την παράσταση που παρουσιάζεται στο χώρο Αποθήκη της Πειραιώς 260, για τρεις παραστάσεις 18, 19 και 20 Ιουνίου.

Το «Σημείο μηδέν» συμμετέχει για πρώτη φορά στο Φεστιβάλ Αθηνών. Σηματοδοτεί κάτι ιδιαίτερο για την ομάδα και τη δουλειά της αυτή η συμμετοχή;

Η συμμετοχή μας στο Φεστιβάλ μάς δίνει τη δυνατότητα να συνεχίσουμε την έρευνά μας με αυτοσυγκέντρωση πάνω στα ζητήματα που μας απασχολούν, χωρίς να σκεφτόμαστε το οικονομικό και οργανωτικό βάρος που απαιτεί στις μέρες μας η παραγωγή μιας παράστασης. Η διακίνηση της τέχνης και του πολιτισμού φαντάζει μια παράξενη πολυτέλεια σ' ένα κράτος που διαλύεται. Επιπλέον, δεν είναι μια κερδοφόρα διαδικασία. Το θέατρο, ο χορός, η μουσική απαιτούν δαπάνες που σπάνια καλύπτονται ή αφήνουν κέρδος από τα εισιτήρια. Το Φεστιβάλ Αθηνών προσπαθεί να κρατήσει την καλλιτεχνική ποιότητα των παραγωγών, να προσφέρει ένα πλούσιο πρόγραμμα με ποικιλία στις θεματικές και τις αισθητικές επιρροές, να προωθήσει νέους δημιουργούς και να φέρει αξιόλογους καλλιτέχνες του εξωτερικού και όλα αυτά όντας αντιμέτωπο με μεγάλες περικοπές.

Επιστρέφετε σε μια παλιότερη επιλογή σας, για την ακρίβεια στο έργο με το οποίο συστηθήκατε στο κοινό ως ομάδα με διακριτό στίγμα και πρόταση. Γιατί;

Το σύμπαν του Κάφκα είναι δαιδαλώδες και γεννοβολά αδιάκοπα νέες εμμονές και νέα ζητήματα. Το ίδιο το υλικό από μόνο του είναι ανήσυχο. Κάθε παράσταση κουβαλά μέσα της και μια συγκεκριμένη ματιά πάνω στο κείμενο. Λίγα χρόνια μετά, η αναμέτρηση με το κείμενο της «Σωφρονιστικής αποικίας» παραμένει φλέγουσα και ερεθιστική. Η ματιά, όμως, έχει μετατοπιστεί, έχει ωριμάσει, έχει αλλάξει. Πρόκειται, λοιπόν, για νέα ματιά, για νέα παράσταση και για νέους ηθοποιούς. Επίσης πρόκειται για μια συνεχή έρευνα πάνω στον συγγραφέα. [Στο παρελθόν η ομάδα έχει δουλέψει και πάνω στη «Μεταμόρφωση».]

Να σχολιάσουμε λίγο τον τίτλο με κέντρο την έννοια του σωφρονισμού;

Πρόκειται για μια Αποικία Σωφρονισμού. Ένα τόπο εξορίας και βασανισμού σε ένα μη προσδιορισμένο χωρο-χρονικό πλαίσιο. Το έργο ξεκινά με τον Αξιωματικό της «Αποικίας» να παρουσιάζει σε έναν Ευρωπαϊό Παρατηρητή το μηχανήμα βασανισμού της παλαιότερης διοίκησης της Αποικίας. Παρόντες, ο Στρατιώτης -τσιράκι του Αξιωματικού- και ο Κατάδικος. Ο Κατάδικος δεν γνωρίζει καν γιατί βρίσκεται εκεί. Άθελά του παραβίασε με μια ασήμαντη πράξη του ένα από τα ιερά πρωτόκολλα της Αποικίας και χωρίς να γνωρίζει ούτε την κατηγορία, αλλά ούτε και την ποινή του, πρόκειται να υποβληθεί στο σωφρονισμό του μηχανήματος μέχρι θανάτου.

Οικείο δεν ακούγεται; Σωφρονίζω ετυμολογικά σημαίνει: τιθασεύω, συμμορφώνω. Ερμηνευτικά, βάσει της εμπειρίας από κέντρα κράτησης, σωφρονισμού και από τα στρατόπεδα συγκέντρωσης, ο σωφρονισμός ισούται με: σωματική και ψυχολογική βία, πλήρη αποστέρηση των δικαιωμάτων, καθολική απονέκρωση και εξολόθρευση του υποκειμένου.

Αναγωγές με το σήμερα υπάρχουν πολλές: Η στυγερή δολοφονία του Καρέλη από τους σωφρονιστικούς υπαλλήλους, η δυστοπία και η αθλιότητα της Αμυγδαλέζας, ολόκληρη ή χώρα που τελεί υπό την τρομοκρατία της παγκόσμιας οικονομικής κοινότητας, ολόκληρος ο λαός που τιμωρείται και εξευτελίζεται για τις προδιαγεγραμμένες συνέπειες ενός άθλιου και αιμοβόρου κοινωνικοπολιτικά συστήματος.

Σε ποιο κοινό απευθύνεστε;

Θα ρρώ πως δεν υπάρχει κάποιο ιδεατό κοινό. Αγαπώ τον θεατή που θα γλιστρήσει στην άκρη της καρέκλας απορροφημένος, αγαπώ τον θεατή που θα σταθεί ακίνητος με τη σπονδυλική ολίσια από την καθήλωση, αγαπώ τον αντιδραστικό θεατή που ενοχλημένος από το θέαμα κοιτά το κινητό του, αγαπώ τον θυμωμένο θεατή, ή τον θεατή με τις ιδεολογικές διαφωνίες, αγαπώ τον θεατή που κλαίει από λυγμούς συγκίνησης. Κάνουμε θέατρο για όλο τον κόσμο, όποιος έρχεται να δει μια παράστασή μας είναι εκεί για κάποιο λόγο και το τιμώ αυτό. Εκτός πια αν τον έφεραν με το ζόρι στο θέατρο... Ο ρόλος του θεατή είναι από μόνος του ιερός. Στέκεται ενώπιον των ηθοποιών και μέσα στο θέαμα, μες στη σιωπή, στέκεται γυμνός με τον εαυτό του. Όλη του η εσωτερική ζωή μέσα στη διάρκεια της παράστασης είναι για εμάς ένας πολύτιμος διάυλος επικοινωνίας. Γι' αυτό είμαστε εκεί πάνω για να γεννήσουμε αυτή τη συνάντηση, αυτό το διαλογισμό.

Η συνήθης ερώτηση είναι: πόσο η κρίση επηρεάζει το θέατρο. Ας την αντιστρέψουμε: κάνοντας ένα θέατρο που μιλά πολιτικά, αγγίζοντας μύχια υπαρξιακά ζητήματα και φλέγοντες φιλοσοφικούς πυρήνες, πόσο μπορείτε να επηρεάσετε την κρίση;

Μπορεί άραγε το θέατρο να δημιουργήσει μια κριτική στάση απέναντι στην κρίση... Μακάρι να μπορούσε να γίνει μεταμόσχευση κριτικής στάσης από σκηνης στους θεατές! Όμως αυτό δεν είναι πάντα εύκολο. Εγώ από τη μεριά μου, είμαι ηθοποιός και μέλος μιας ομάδας που δουλεύει βάσει της συλλογικής δημιουργίας. Έτσι, πιστεύω στη δυνατότητα να υπογραμμίσω μέσα από το ρόλο αυτό που έχει σημασία. Το θέατρο είναι εντέλει δημόσιος λόγος, είναι ένα είδος προπαγάνδας ιδεών και αισθητικής. Μια αγαπημένη φράση του Μίκη Θεοδωράκη που μου την έλεγε από μικρή ο πατέρας μου: Υπάρχουν δύο είδη μουσικής αυτό που σε κάνει να ξεχνάς και να μη σκέφτεσαι και αυτό που σε κάνει να θυμάσαι και να σκέφτεσαι. Εγώ θέλω να υπηρετώ το δεύτερο.

Πολλοί λένε ότι είναι νωρίς ακόμη η τέχνη να προσπαθήσει να μιλήσει για την κρίση -εννοώ την κρίση όχι μόνο στην οικονομική της διάσταση, αλλά και στην πολιτική, την ηθική και ό,τι άλλο. Πώς τοποθετείστε (προσωπικά και ως ομάδα) σ' αυτό;

Νομίζω πως η κρίση στον κόσμο που ζούμε είναι διαρκής. Τι σημασία είχε αν εδώ το '90 ήμασταν μες στην καλή χαρά της ευημερίας; Δεν υπήρχε πόλεμος στη Γιουγκοσλαβία και στην Παλαιστίνη, δεν πέθαιναν από ασιτία και HIV στην Αφρική; Μου φαίνεται αφελές να λέει κανείς πως τώρα είναι η ώρα να μιλήσουν οι καλλιτέχνες και να κάνουν πολιτική τέχνη. Υπήρξε στιγμή για τον Ντοστογιέφσκι ή τον Κάφκα που να έγραψαν εκτός κρίσης; Τα παραδείγματα των μεγάλων καλλιτεχνών που ζηλεύω και αγαπώ ήταν παραδείγματα ανθρώπων σε βαθιά και αδιάκοπη υπαρξιακή αγωνία, δεν έπαψαν ούτε μια στιγμή να ζούνε μέσα στην «κρίση».

Εμείς ως ομάδα κάνουμε αυτό που τράβα καρδιά μας. Είναι πολύ άχαρο να είσαι σε μια συλλογικότητα και να αναπαράγεις την παθογένεια που έχεις φάει κατάμουτρα μια ζωή: ιεραρχημένες θέσεις και συμμόρφωση ως προς το τι εκφράζεται. Όλος αυτός ο κόπος, τα ξενύχτια, η αγωνία και το χτύπημα στη σκηνή γίνονται για ένα σκοπό: για το σπάσιμο της κανονικότητας, για να νιώσεις ξανά ζωντανός, για να τσιτώσεις τα αυτιά και να ανοίξεις τα μάτια, για να θυμηθείς πως «άνθρωπος» δεν θα πει ξύπνημα, ντύσιμο, δουλειά, e-mail και ύπνος, αλλά «άνθρωπος» θα πει παράξενο ζώο με υγρά μάτια, φωνή που βγάζει μουσική και παράδοξους ρυθμούς, σώμα που παίρνει ό,τι σχήμα θέλει και ξανά φωνή και χέρια και μάτια που λένε ποιήματα ή μορφάζουν ή ρίχνονται στην επικινδυνότητα και στο γκρεμό. Αυτό το θέατρο ονειρευόμαστε!